

Pagsasapanganib ng Wika at Rebaytalisasyon ng Wika sa Polisiyang Pangwika na Mother Tongue-Based Multilingual Education (MTB-MLE) sa Iloilo: Pagtingin sa Maykro lebel na Pangangasiwang Pangwika

*Language Endangerment and Language Revitalization in the Language Policy
of Mother Tongue-Based Multilingual Education (MTB-MLE) in Iloilo:
An Analysis of the Micro Level Language Management*

JONEVEE B. AMPARO

ABSTRAK

Kilala ang Pilipinas sa pagkakaroon ng iba't ibang wika. Naging usapan ang paggamit ng mother tongue sa akademikong pagtuturo sa mga mag-aaral sa elementarya bilang bahagi ng K-12 na kurikulum. Ang pag-aaral na ito ay sumusuri sa epekto ng polisiyang pangwika na Mother Tongue Based-Multilingual Education (MTB-MLE) sa rebaytalisasyon at pagsasapanganib ng mga umiiral na wika sa Pilipinas sa usapin ng oportunidad at akses sa edukasyon.

Bilang isang naitakdang polisiyang pang-edukasyon gamit ang Top-Bottom na pagpapalano at pagpapatupad, ang MTB-MLE ay hindi maikakailang isang politikal na desisyon na makakaapekto sa dominante at maliliit na wika sa usapin ng oportunidad at diskriminasyon kaya mahalagang tingnan ang estado ng mga wika sa ekolohiyang pangwika na humahamon sa tagapagsalita nito gayundin sa kalagayan ng mga mag-aaral sa klasrum, at sa programang pang-edukasyon.

Gamit ang pagtalakay sa ekolohiyang pangwika nina Wendel at Heinrich (2012), at sa maykro

lebel na pagpaplanong pangwika ni Baldauf (2005), layunin ng papel na ito na suriin at talakayin ang epekto ng isang naitakdang polisiyang pangwika sa edukasyong nakapaloob sa MTB-MLE sa pagsasapanganib at rebaytalisasyon ng wikang Hiligaynon sa larang ng edukasyon, at suriin ang epekto ng maykro lebel na pangangasiwang pangwika sa kabuuang polisiya. Ipinapakita ng resulta ng pag-aaral na ilan sa mga nakitang dahilan sa pagsasalungat ng mga stakeholder sa polisiya ay ang kakulangan ng training ng mga guro sa paggamit ng Hiligaynon bilang midyum sa pagtuturo at pagtuturo nito bilang isang subjek, linggwistik atityud, at ekonomik na kondisyon ng Iloilo. Ayon sa pag-aaral, hindi man nagsasapanganib ang polisiya sa Hiligaynon na pangunahing wika sa Iloilo at isa rin sa mga pangunahing wika sa bansa, nalalagay naman sa alanganin ang pagkatuto ng ilang mag-aaral na hindi unang wika ang Hiligaynon.

Susing-salita: multilinggwalismo, Mother Tongue Based-Multilingual Education, ekolohiya ng wika, pagsasapanganib ng wika, pangangasiwang pangwika

ABSTRACT

The Philippines is known for having diverse languages. There has been an ongoing discussion on the use of the mother tongue in academic instruction for elementary students as part of the K to 12 Basic Education curriculum. This study examines the effect of the Mother Tongue Based-Multilingual Education (MTB-MLE) language policy on the endangerment and the revitalization of existing Philippine languages in terms of educational opportunities and access.

As an established educational policy using the Top-Down planning and implementation, MTB-MLE is undeniably a political decision that affects the dominant and small languages in terms of opportunity and discrimination, so therefore, it is important to look at the state of languages in the language ecology that challenges its speaker as well as the situation of students in the classroom, and in the educational program.

Using the discussion of language ecology by Wendel and Heinrich (2012) and Baldauf's micro-level language planning (2005), this paper aims to examine and discuss the impact of a defined language education policy contained in the MTB-MLE on the endangerment and the revitalization of the Hiligaynon language in the field of education, and analyze the impact of micro level management on the overall language policy. The results of the study show that some of the reasons of the opposition of the stakeholders to the policy are the lack of training of teachers in using Hiligaynon as a medium of instruction and teaching it as a subject, linguistic attitude, and economic condition of Iloilo. According to the study, although the policy does not endanger Hiligaynon, the major language in Iloilo and one of the major languages in the country, it puts the performance and learning of some students whose first language is not Hiligaynon at risk.

Keywords: multilingualism, Mother Tongue Based-Multilingual Education, language ecology, language endangerment and revitalization, language management

INTRODUKSIYON

Isa sa mga kinikilalang elemento sa pagkilala ng pambansang identidad ang wika. Nakasandig dito ang ekonomikal at politikal na pagsulong ng isang bansa at naapektuhan din ng ekonomikal at politikal na desisyon ang kalagayan ng mga wika sa bansa. Ayon sa Ethnologue (2019), sandaan at pitumpu't lima sa 7,111 na buhay na wika sa buong mundo ay mga katutubong wika sa Pilipinas. Sa kabila ng pagkakaroon ng multilingguwal na sitwasyon ng bansa, ang ginagamit na wikang panturo o wikang ginagamit ng guro sa pagpapaliwanag ng mga aralin sa paaralan sa loob ng mahabang panahon ay ang Filipino at Ingles na pinagtibay ng Edukasyong Bilingguwal noong 1974 at 1987. Ang Pilipinas ay napasalilalim sa bilingguwal na programang pang-edukasyon sa mahigit tatlumpung taon.

Sa ilalim ng bilingguwal na programa, ang wikang panturo o ang wikang ginagamit sa pagtuturo ng aralin ay Filipino at Ingles na hindi unang wika ng walumpung bahagdan ng kabuuang populasyon ng mga mag-aaral (Burton 1). Sinubok ang polisiyang ito ng maraming pag-aaral at eksperimentasyon kung saan ginamit ang unang wika o ang vernacular ng mga mag-aaral sa pagtuturo: *Iloilo Experiment in Education through the Vernacular* o *First Iloilo Experiment (1948-1954)*, *A survey of the use of the vernacular as medium of instruction in twelve Philippine Public Schools with Particular Reference to Iloilo*, *Rizal Experiment (1953 at 1954)*, *First Language Component-Bridging program (FLC-BP) Regional Lingua Franca Project (1999-2001)*, at ang pinakakilalang *Lubuagan Kalinga MLE Program* o *Lubuagan Experiment*.

Positibo ang mga kinalabasan ng mga pag-aaral na ito na nagsasabing mas matagumpay ang pagtuturo at pagkatuto kung unang wika ang gagamitin bilang wikang panturo. Sandig din sa mga matagumpay na resulta ng maraming pag-aaral sa paggamit ng unang wika bilang wikang panturo, ipinanukala ni Representative Magtanggol Gunigundo ang House Bill No 3719 o Multilingual Education Bill na sumusulong sa mga lokal na wika na maging opisyal na wikang panturo mula Grade 1 hanggang Grade 6 noong 6 Marso 2008.

Inilabas naman ang DepEd Order no. 74, "Institutionalizing Mother Tongue-Based Multilingual Education (MTB-MLE)," noong 14 Hulyo 2009 para simulan ang paghahanda at pagpapalano para sa pagpapatupad ng MTB-MLE sa buong bansa. Ang *Mother Tongue-Based Multilingual Education (MTB-MLE)*

ay ang paggamit ng dalawa o higit pang wika bilang midyum ng pagtuturo. Ito ay nagbibigay-halaga sa pagbibigay ng instruksiyon sa wikang nauunawaan ng mga mag-aaral sa murang edad, at (pagdaragdag) ng pangalawang wika para sa mas malawak na komunikasyon. Ang Mother Tongue ay tumutukoy sa wikang unang natutuhan o sinasalita ng mag-aaral. Kasingkahulugan ito ng unang wika sa pag-aaral na ito. Ayon kay Malone, ang MT-based or MLE ay tumutukoy sa paggamit ng Mother Tongue ng mga mag-aaral at ng karagdagang dalawang wika ng instruksiyon [1]. Binigyang-kahulugan ng UNESCO (2003) ang wika ng instruksiyon bilang wikang ginagamit sa pagtuturo sa batayang kurikulum ng sistemang pang-edukasyon [14]. Ito ay tinatawag ding wika ng pagtuturo sa pag-aaral na ito. Ang katatanan sa unang wika (L1) ay ginagamit na pundasyon sa pagkatuto ng mga wika para sa mas malawak na komunikasyon, sandig sa prinsipyong ang mga mag-aaral ay mas madaling matuto sa wikang kanila nang nakokontrol (Dutcher and Tucker 36). Ang nasabing DepEd Order ay nagsasaad ng mga gagawing paghahanda sa mga paaralan para sa pagbabago sa polisiyang pangwika sa edukasyon sa ilalim ng K-12 na kurikulum. Nakasaad ang mga gawain sa bawat rehiyon na pangangasiwaan ng MLE Technical Working Group sa antas rehiyonal at dibisyon para sa pagpapalano, pagmomonitor, at pag-eebalweyt sa DepEd Order na ito. Binigyang-importansiya ng Department Order 74, s. of 2009 ang gawaing pang-advokasi (advocacy work) at ang mobilisasyon ng komunidad.

Ang pagpapakahulugan ng MTB-MLE ayon sa Mother Tongue Curriculum Guide na inilabas ng DepEd ay:

"MTBMLE is education, formal or non-formal, in which the learner's mother tongue and additional languages are used in the classroom. Learners begin their education in the language they understand best – their mother tongue – and develop a strong foundation in their mother language before adding additional languages."

Noong Nobyembre 2012, naipasa ang House Bill No 6643, na mas kilala bilang *Enhanced Basic Education Act of 2012*, sa *House of Representatives*, na nagpapatibay ng bagong kurikulum, ang K-12 na kurikulum. Naging komponent ng K-12 ang MTB-MLE. Naipasa naman ang Senate Bill 3286 noong Enero 2013 na nagsasaad ng pagpapatupad ng MTB-MLE sa bansa. Naitakda ang Republic Act 10553 para sa pagbabago sa

programang pang-edukasyon ng bansa.

Ininasaad ng Republic Act. 10553 o “An Act Enhancing the Philippine Basic Education System by Strengthening Its Curriculum And Increasing the Number of years for Basic Education, Appropriating Funds therefor and for other Purposes,” na:

“Basic education shall be delivered in languages understood by the learners as the language plays a strategic role in shaping the formative years of learners.”

“For kindergarten and the first three (3) years of elementary education, instruction, teaching materials and assessment shall be in the regional or native language of the learners. The Department of Education (DepEd) shall formulate a mother language transition program from Grade 4 to Grade 6 so that Filipino and English shall be gradually introduced as languages of instruction until such time when these two (2) languages can become the primary languages of instruction at the secondary level.”

Ininasaad dito na gagamitin ang rehiyonal na wika o katutubong wika ng mag-aaral sa unang tatlong taon sa elementarya. Itinakda nito na ang gagamiting wika sa edukasyon o wikang panturo ay ang wikang rehiyonal o katutubo. Ang rehiyonal na wika ay tumutukoy sa natatanging estruktura o porma, at katangian ng wikang sinasalita sa isang heograpikal na erya. Ang pambansang polisiya para sa sistema ng edukasyon ay nagtatakda ng kabuuang layunin para sa mga wikang gagamitin sa paaralan, at ang polisiyang ito ay ibinababa sa rehiyonal na antas at nahuhubog ng mga tagapagpalakad sa iba’t ibang rehiyon ayon sa mga pagpapalano at paghahanda ng bawat rehiyon sa bansa.

Nakasaad din sa DepEd order 74, s. 2009, ang kinakailangang gawin ng bawat rehiyon para maipatupad ang MTB-MLE pero hindi maliwanag na sinabi sa guidelines kung paano gagawin ang pagpapatupad kagaya na lamang ng pagsasagawa ng desisyon kung anong wika ang gagamitin sa mga lugar na hindi sakop ng mga wikang nakasaad bilang wikang panturo. Ayon kay Spolsky (2004), ang wika at ang polisiyang pangwika ay nag-eexist sa komplikadong at dinamikong konteksto na ang pagbabago sa anumang bahagi ng mga ito ay may epekto sa alinmang bahagi [6]. Ang pagpapatupad ng polisiyang pangwikang ito ay may epekto sa sosyo-ekonomik na kondisyon at dahil ito ay

polisiyang pang-edukasyon, may epekto ito sa performans ng mag-aaral. Dagdag pa, ang resistans sa polisiya ay repleksiyon ng iba pang salik na maaaring hindi nabigyang-tuon sa pagpapalano gaya ng adbokasi, pagsasanay sa guro, at atityud sa wika.

Mahalaga ang adbokasi o pagpapalawak ng kamalayan tungkol sa MTB-MLE. Sa ating lipunan, laging tinitingnan ang katatasan sa paggamit ng Ingles bilang behikulo sa paghahanap ng trabaho lalo na sa labas ng bansa. Mahalagang maunawaan ng mga magulang ang kahulugan at kahalagahan ng MTB-MLE para makuha ang kanilang suporta para sa programa.

Mahalagang tingnan ang epekto ng isang polisiyang pangwika sa mga umiiral na wika sa bansa at kung patungo nga ba ito sa layunin ng programa.

ANG MOTHER TONGUE BILANG MIDYUM NG INSTRUKSIYON

Ipinakita ng maraming pag-aaral hinggil sa paggamit ng Mother Tongue bilang midyum ng instruksiyon (MOI) na hindi nakatutulong sa performans ng mga mag-aaral ang tatlo o apat na taong paggamit nito, at ito ay nakaapekto sa kognitibo at akademikong development ng mga mag-aaral. Ayon kay Virginia P. Collier, “*The greater the amount of L1 instructional support for language minority students, combined with balanced L2 support, the higher they are able to achieve academically in L2 in each succeeding academic year, in comparison to matched groups being schooled monolingually in L2 [192-193].*” Ang pagiging matatag ng unang wika (L1) na natatamo sa bahay ay naging batayan ng pagiging matatag din ng pangalawang wika (L2) na natutuhan sa paaralan (Dutcher and Tucker 36; Ouane and Glanz 29; Thomas and Collier 334).

Ininulong ang paggamit ng bernakular o unang wika bilang midyum ng pagtuturo ng maraming pag-aaral at grupo (UNESCO 1953, UNESCO 2003, Phillipson at Skutnabb-Kangas, 2009) dahil sa positibong epekto nito sa pagkatuto maging sa pagpapanatili ng dibersidad ng wika. Dagdag pa, ang tunay na batayan ng pagkatuto ng mag-aaral ay hindi ang wika mismo kundi ang haba ng panahon na inilalaan para sa kognitibo at akademikong development ng mga mag-aaral sa L1, mas natututo nang mabilis ang mga mag-aaral ng kanilang L2 kapag mas malalim ang antas ng akademiko at kognitibong development ng kanilang L1 kabilang na ang pagiging maalam sa L1 (Thomas and Collier 331-335). Ang matagumpay na pagkatuto ng

mga mag-aaral ng kanilang L2 ay nakasalalay sa epektibong programa ng pagtuturo ng L1.

Pinatunayan din ni Thomas at Collier sa kanilang pag-aaral na ang pagdevelop ng unang wika ng mag-aaral ay nakatutulong sa matagumpay nilang pagkatuto ng kanilang L2 at nakabubuti sa kanilang performans sa paaralan [334]. Kung susuriin, ang early exit program na ipinatutupad ng MTB-MLE sa bansa ay hindi tumutugma sa mga nabanggit na kinalabasan ng pag-aaral dahil sa pagtuturo ng pangalawang wika, Ingles at Filipino, sa unang baitang pa lamang, at ang pagtuturo ng Mother Tongue at paggamit nito bilang midyum ng instruksiyon ay ipinatutupad lamang sa loob ng tatlong taon. Nakasalalay sa mabuting paghahanda at pagtutulungan ng mga stakeholder ang tagumpay ng MTB-MLE (Benson 17; Malone 5; Dutcher and Tucker 36; Young 303, 307 nabanggit sa Amparo 68). Makatutulong nang malaki ang pagmomonitor at ebalwasyon para matugunan ang mga kakulangan ang problema sa pagpapatupad nito.

ANG EKOLOHIYA NG WIKA AT ANG MGA POLISIYANG PANGWIKANG

Ang Pilipinas ay isa sa mga bansang mayaman sa wika ngunit dahil sa pagbabagong ekonomik, politikal, at dahil sa globalisasyon, maaaring magdulot ito ng pagbabago sa ekolohiya ng wika. Ang ekolohiya, ayon kay Haugen (1971) ay “ang pag-aaral ng mga interaksyon sa pagitan ng anumang wika at sa kapaligiran nito” (Spolsky 7). Ito ay tumutukoy rin sa “isang dinamikong ugnayan ng mga relasyon at interdependens sa pagitan ng sosyo-kultural, pang-ekonomiya, at pangkapaligiran na contingency na may epekto sa paggamit, estruktura, at paraan ng pagpapakahulugan ng mga wika at ng mga tagapagsalita nito” (Wendel at Heinrich 147) (Akin ang salin). Ang mga polisiyang pangwika na ipinatutupad ng isang bansa o maging ng isang komunidad ay isa sa mga salik ng pagbabago sa ekolohiya dahil sa oportunidad o kawalan ng oportunidad na ikinakabit nito sa wika o sa mga wika. Nagkakaroon ng wika ng kapangyarihan sa ganitong konteksto na maaaring magdulot ng pagkawala ng wika (language loss). Ayon kay Wendel at Heinrich [146] ang pagkawala ng wika ay tumutukoy sa (1) pagbaba ng paggamit ng wika sa pamamagitan ng prosesong paglipat ng wika (language shift), at (2) pag-agnas ng kaalaman at ng mga *linguistic devices* na pinag-uugatan ng kaalaman. Ang iba’t ibang

malalaking lingguwistikong komunidad na nakikipagkompetensiya sa politikal at sosyal na espasyo ay lumilikha ng nagbabanggang lingguwistikong pag-uugali (UNESCO, 2003) na dahilan ng pamimili ng wikang gagamitin.

Sa mahigit sandaang wika sa Pilipinas, labindalawang wika ang unang ipinakilala na gagamitin sa MTB-MLE. Ito ay ang Tagalog, Kapampangan, Pangasinense, Iloko, Bikol, Cebuano, Hiligaynon, Waray, Tausug, Maguindanaoan, Maranao at Chabacano. Ang mga wikang ito ay gagamitin bilang midyum ng instruksiyon o midyum sa pagtuturo, at bilang isang subjek sa Grade 1 hanggang Grade 3. Ito ay nadagdagan pa ng pitong wika: Ybanag para sa Tuguegarao City, Cagayan, at Isabela; Ivatan para sa Batanes Group; Sambal sa Zambales; Aklanon sa Aklan; Kinaray-a sa Capiz; Yakan sa Autonomous Region of Muslim Mindanao; at Surigaonon sa Surigao City at sa probinsiya nito.

Ang kamalayan sa ekolohiya ng wika ay may tiyak na implikasyon sa pagbubuo ng polisiyang pangwika lalo kung ito ay may direktang epekto sa edukasyon at sa mga wika mismo. Kritikal ang isang linguist na si Mühlhäusler sa mga pagpaplanong pangwika na hindi kumikilala sa likas na katangiang ekolohikal ng naturang pagpapalano at binigyang-diin niya ang negatibo at di-produktibong resulta ng mga hindi ekolohikal na lapit bilang resulta ng kakulangan ng kamalayan tungkol sa mga salik na gumagawa ng malakas na ekolohiya (Liddicoat 2). Mayroong dalawang ekolohiyang pangwika ayon kay Wendel at Heinrich: stable na ekolohiya at kompetitiv na ekolohiya [147]. Pantay ang ugnayan ng distribusyon ng kapangyarihan ng mga wika sa stable na ekolohiya. Maiuugnay ito sa pangangaso, pagtitipon, at pag-aalaga ng hayop. Ito ay naiuuri sa dalawa: emergent na ekolohiya at multilingguwal na ekolohiya (Wendel at Heinrich 148).

Pinakatampok na katangian ng sub-type ng stable na *emergent* ekolohiya ang migrasyon ng mga tao sa isang hindi okupadong teritoryo na maaaring hiwalay na isla o rainforest. Sa sub-type ng stable na ekolohiya na multilingguwal na ekolohiya, hindi nakikipagkompetensiya ang mga wika sa isa’t isa. Kabilang dito ang mga exotic-endemic na mga wika. Ang mga wika sa ganitong uri ng ekolohiya ay may ugnayan sa isa’t isa at napananatili ang dibersidad ng mga wika. Ang mga wikang napapabilang sa ekolohiyang ito ay may pantay-pantay ng katayuan (Wendel at Heinrich 148).

Ang organisasyon sa mga kompetitiv na ekolohiyang hierarchical ay taliwas ng sosyal na estruktura na egalitaryan ang komunidad

ng mangangaso ayon kay Woodburn (1998) sa papel ni Wendel and Heinrich [149]. Madaling naapektuhan ang katayuan ng maliliit na wika ng mga desisyon at mga pangyayari na hindi kontrolado ng mga lokal na komunidad na kinabibilangan ng mga wika sa kompetetiv na ekolohiya. Ang mga ganitong uri ng ekolohiya ng wika ay matatagpuan sa modernong panahon sa kasalukuyan (Wendel and Heinrich 148). Naiuuri naman ito sa tatlo nina Wendel at Heinrich: *replacement, exploitation at glocalizing na ekolohiya*. Nangyayari ang tuluyang pagbagsak ng katayuan ng isang wika o pagpapalit sa hindi gaanong makapangyarihan ng isang dominanteng mga grupo ng wika sa isang *replacement* na ekolohiya. Maiuugnay ito sa kolonyalismo. Sa *exploitation* na ekolohiya naman nagaganap ang pagpapalit ng wika at paglawak ng isang dominanteng wika. Maiuugnay ito sa pananamantala ng kolonyalismo. Ang mga patakaran sa ekolohiyang ito ay nagpapahina sa kapangyarihan ng mga maliliit na wika. Ang ibang mga wika gaya ng Ingles ay pinag-aaralan bilang pangalawang wika samantalang pinagtutuunan ng pansin ang rebaytalisasyon ng ibang wika sa glocalizing na ekolohiya [149]. Ang glocalizing na ekolohiya ay umiiral dahil sa globalisasyon. Sa ekolohiyang ito, ang ibang wika gaya ng Ingles ay pinag-aaralan bilang pangalawang wika samantalang pinagtutuunan ng pansin ang rebaytalisasyon ng ibang wika (Wendel at Heinrich 150).

Sa isang perspektiba, ang pagpapatupad ng MTB-MLE ay maghihakayat sa maraming iskolar, tagapangalaga ng wika, edukador/guro, mga tao sa iba't ibang sektor na pag-aaralan ang kanilang wika upang mapagamit din bilang midyum ng pagtuturo sa mga klasrum. Isang salik din dito ang positibong atityud pangwika. Isa rin itong salik sa pagpukaw ng damdamin ng mga tagapagsalita ukol sa kanilang pagkakilanlan at pagmamalaki sa sariling wika. Susulong ang mga wika na ang tagapagsalita ay positibo ang atityud pangwika samantalang lalamunin ng isang dominanteng wika o nakatalang wika sa MTB-MLE ang wika na ang mga tagapagsalita ay may negatibong atityud sa wika. Isa itong simula o hakbang sa paglalagay sa wika sa panganib.

Maitataguyod ang iba't ibang wika kapag pantay ang oportunidad ng mga ito sa isang komunidad o ang bawat wikang ginagamit sa isang komunidad ay may kani-kaniyang papel sa lipunan. Halimbawa, ang isang wika ay ginagamit sa transaksyong panggobyerno habang ang isa naman ay ginagamit sa pag-aaral ng kultura at sa pakikipagkapwa. Walang kompetisyon sa pagitan ng dalawang wika, at hindi kailangang

mamili ng tagapagsalita kung aling wika ang mas nanaisin niyang matutuhan dahil kailangan niya ang parehong wika sa iba't ibang layunin at hangarin.

May iba't ibang dominyo ang pagpaplanong pangwika na nagbibigay empasis sa sosyolingguwistikong dominyong dapat isaalang-alang ayon kay Fishman (Spolsky 42-56). Isa na rito ang paaralan. Bilang isang institusyon na may kapangyarihang magdikta ng gagamingit wikang panturo, malaki ang gampanin ng paaralan sa pagsulong ng wika o mga wika, ayon nga kay Baldauf (1990), ang edukasyon ay isang instrumento na makatutulong sa development ng prosesong pangwika ng bansa (Liddicoat at Baldauf 184). Isa sa mga kategorya ng mga dahilan sa pagkawala ng wika ay ang pangigingibabaw ng kultura o cultural dominance, at kasama sa kategoryang ito ang paggamit ng isang wika sa edukasyon. Ang pagtatakda ng isang wika sa edukasyon ay lumilikha ng espasyo sa pagkawala ng isang wika, at nagbubunga ng marginalisasyon ng maliliit na wika [Sallabank 56 at 57].

May hindi pagkakapantay-pantay sa isang kapaligiran na umiiral ang isang dominanteng wika at isang maliit na wika (halimbawa sa paaralan). Paunti-unti, ang mga tagapagsalita ng hindi dominanteng wika ay lilipat ng wika o maaari ring ang tagapagsalita ng hindi dominanteng wika ay hindi pasakop sa dominanteng wika at magsimulang magbigay-pansin sa kanilang wika na siyang mabuting epekto sa ekolohiyang pangwika. Sa kabilang banda, kung pasasakop ang mga tagapagsalita ng isang hindi dominanteng wika sa dominanteng wika, ito ang unti-unting pagkamatay ng isang wika kasabay ang kultura nito. Hindi multilinggwalismo ang dahilan ng pagkamatay ng mga wika kundi ang mga polisiyang pangwika na nagbibigay-opportunidad sa isang wika sa mas malawak na gamit ang siyang dahilan ng pagkamatay nito.

Ang atityud sa wika ng komunidad ay mahalaga sa pagsulong ng polisiyang pangwika. Ang positibong atityud sa wikang isinusulong na gamitin bilang wikang panturo ay makatutulong sa mga mag-aaral. Magiging isang hamon sa tagapagpatupad ng polisiya ang negatibong pagtingin sa wikang panturo. Ito ang isa sa mga problema sa pagpapatupad ng MTB-MLE (Amparo 130), at ito ay magiging balakid sa matagumpay na pagsulong ng paggamit ng wikang katutubo sa paaralan maging sa kabuuang polisiyang pangwika. Ang atityud ng mga magulang ay nakaaapekto nang malaki sa ikatatagumpay ng MTB-MLE, partikular na sa pagkatuto ng bata dahil sila ang nakakausap ng

mga mag-aaral sa araw-araw bukod sa mga guro.

Habang patuloy na inaaral pa ang ibang wikang hindi naitala sa polisiya, mananatiling magiging marginalisado ang maliliit na wika at ang isang polisiya ay maaari pang magbigay-daan na maglipat ng wika ang ibang tagapagsalita o magbigay-daan sa unti-unting pagkawala ng wika.

Binanggit sa papel ni Janse na ang mga salik na pumapatay sa mga wika ay hindi mga lingguwistikong dahilan ayon kay Swadesh (1948) at Campbell (1944). Ilan sa sosyo-politikal na mga salik ng pagkamatay ng wika ay:

Discrimination, repression, rapid population collapse, lack of economic opportunities, on-going industrialization, rapid economic transformation, work patterns, migrant labor, communication with outside regions, resettlement, dispersion, migration, literacy, compulsory education, official language policies, military service, marriage patterns, acculturation, cultural destruction, war, slavery, famine, epidemics, religious proselytizing, resource depletion and forced changes in subsistence patterns, lack of social cohesion, lack of physical proximity among speakers, symbolism of the dominant language . . . , stigmatization, low prestige of the dying variety, absence of institutions that establish norms (schools, academics texts), particular historical events, etc. (Janse).

Isa sa mga salik na nabanggit ay ang mga polisiya sa paggamit/pagkakaroon ng opisyal na wika. Sa kaso ng MTB-MLE, ang pang-edukasyong polisiyang ito ay nagtatakda ng gamit ng wikang pangklasrum (batay sa naitakdang mga wikang gagamitin bilang MT sa iba't ibang rehiyon) ay nagbabakod mismo sa gamit ng wika sa klasrum, at naghihiwalay sa gamit ng maliliit na wika sa komunidad, sa pagitan ng paaralan at bahay. Sa isang mag-aaral na nagsasalita ng isang maliit na wika o kabilang sa iilang mag-aaral na hindi nagsasalita ng dominanteng wika sa isang lugar, kailangan niyang isantabi sa paaralan ang kinagisnang wika upang gamitin ang dominanteng wika ng komunidad bilang pangangailangang pang-asignatura sa Mother Tongue sa pampaaralan. Hindi man sadya o hinahangad ng programa, ito ay isang diskriminasyon sa isang maliit na wika, kaya bahagi ng proseso ng pagpaplanong pangwika ang pag-isa-isa ng mga posibleng negatibong resulta ng plano para maiwasan ang mga ito. Ayon kay Tollefson and Tsui (2004), “ang pagpaplanong pangwika ay tumutukoy sa

pagsisikap na impluwensiyahan ang estruktura, funsiyon, at pagtatamo ng wika, at sa larang ng edukasyon, ang pinakamahalagang desisyon sa pagpaplanong pangwika ay pamimili ng midyum ng pagtuturo” (akin ang salin) (Tollefson 3). Ang pagpaplanong pangwika ay “dapat nakapokus sa mga solusyon sa problemang pangwika sa pamamagitan ng pagbubuo ng mga desisyon ukol sa alternatibong layunin, pamamaraan, at kalalabasan para matugunan ang mga problema” (akin ang salin) (Rubin 206) lalo pa’t ang itinatakdang mga polisiya ay maaaring negatibong makaapekto sa maliliit na wika. Ayon kay Sasse (1992), “ang pinakakaraniwang uri ng pagkamatay ng wika, at ang pinakakritikal para sa aming pag-aaral ng pagkakaiba-iba ng wika ay ang kaso ng pagkawala ng wika dahil sa unti-unting paglipat sa dominanteng wika sa sitwasyon ng kontak” (akin ang salin) (binanggit sa pag-aaral ni Wolfram 766).

Mahalagang papel ang ginagampanan ng pamahalaan sa paghahanap ng solusyon sa mga lingguwistikong suliranin ng isang bansa kaya napakahalagang tingnan ang internal at eksternal na pagpapatupad ng polisiyang pangwika. Ang ebalwasyon sa paghahanda at pagpapalano ay mahalaga para mapabuti pa ang pagpapatupad nito, makita ang suliranin at magawan ng agarang solusyon ang mga ito. Sinabi ni Björn at Das Gupta (1971), na ang pagpaplanong pangwika ay tumutukoy sa organisadong paghahanap ng mga solusyon sa mga suliraning pangwika [195-204]. Ito ay may tatlong komponent ayon kay Spolsky (2009): gawi, mga paniniwala, at pangangasiwa. Ang gawi ay tumutukoy sa mga kapansin-pansin na gawi, at desisyon o pamimili. Ito ang seleksiyon ng mga tao sa gagamiting wika o sa varayti ng wika. Ito ay makikita sa ginagamit na mga tunog, salita, at gramatikal na estruktura. Kabilang na rito ang ang pamimili kung kailan at saan gagamitin ang iba't ibang varayti ng wika [Spolsky 5].

Ang ikalawang komponent ay ang mga paniniwala na tinatawag ring ideolohiya. Ito ay tumutukoy sa pagpapahalaga o istatus na ikinakabit sa wika. Ang istatus ng wika ay nakasalalay kung paano gamitin ng tao ang wika, importansiya ng mga gumagamit nito, at ang sosyal at ekonomikong pakinabang na inaasahang makukuha sa paggamit nito (Spolsky 5). Ang ikatlong komponent ay ang language management o pangangasiwang pangwika na tumutukoy sa hayag na pagsusumikap ng isa o grupo ng mga tao na may awtoridad sa mga nasasakupan para baguhin ang kanilang paniniwala o gawi (Spolsky 5).

Nakatutulong ang institusyonal na pagpaplanong pangwika para sa pagbuo ng mga hakbang para masolusyonan ang mga suliranin ng isang programang pangwika. Ang pagpaplanong pangwika ay maaaring nasa maykro o makro lebel ginagawa at malaking impluwensiya rito ang ekonomik at politikal na salik sa pagbuo ng desisyon, maging pansarili, rehiyonal, o nasyonal. Ang maykro lebel na pagpaplanong ay tumutukoy sa “cases where businesses, institutions, groups or individuals hold agency and create what can be recognised as a language policy and plan to utilise and develop their language resources” (Baldauf 26). Ang maykro lebel na pagpaplanong pangwika ay nagmumula sa lokal at tiyak ang konteksto ayon kay Baldauf (2005), at ang maykro lebel at makro lebel na pagpaplanong pangwika ay maaaring mag-impluwensiya sa isa’t isa halimbawa na lamang ay ang resistans ng tagapagpatupad sa maykro lebel (sa pag-aaral ni Tulloch 95). Hindi rin maikakaila na ang mga desisyon sa pagpapatupad ng polisiya ay may politika. Ayon kay Crick sa papel aklat Heywood:

Politics [is] the activity by which differing interests within a given unit of rule are conciliated by giving them a share in power in proportion to their importance to the welfare and the survival of the whole community [8].

Ang politika ay nakaiimpluwensiya sa mga patakarang pangwika sa edukasyon gaya na lamang ng maaaring maimpluwensiyahan ng mga politiko ang pagtatalaga ng mas mataas na pondo sa pamamagitan ng pambansang badyet. Nangangahulugan lamang ito na ang mga paaralan ay maaaring makabili ng mga aklat, at iba pang kagamitang panturo na kinakailangan sa pagkatuto ng wika kung sila ay binigyan ng sapat na pondo. Kabilang na rin dito ang training ng mga guro. Ang MTB-MLE ay bahagi ng K-12 na Kurikulum na isinabat sa Pilipinas. Ang awtoridad kung gayon ay nasa makro lebel na mga institusyong naatasan ng pamahalaan sa pagpaplanong pangwika, at tinatanaw nito ang pagpaplanong pangwika na sumusunod sa top-down na pagpapatupad ng kapangyarihan bilang mahalagang kontrak ng pang-unawa sa pagbuo ng desisyon ukol sa mga wika (Liddicoat and Baldauf 3). Ang taas ng kita ng mga magulang at ang edukasyon ay nakaiimpluwensiya rin sa learning environment o kaligiran sa pagkatuto ng mag-aaral sa bahay. Sa gayon, “ang ebalwasyon sa social system ayon kay Dua (1985) ay makapagbibigay

ng mahahalagang impormasyon tungkol sa kalikasan at antas ng kaalaman, kagamitan, estratehiya, at pagpaplanong na may kaugnayan sa mga pangangailangan” (akin ang salin) (Ausiko 14) at kadalasang nireresolba sa pamamagitan ng mga ideyal na pamamaraan ang mga hamon at problema na may kinalaman sa paggamit ng bernakular o pangalawang wika sa pagtuturo (Jernudd and Das Gupta 192).

Ang politikal na hakbang na ito sa pagpapagamit ng Mother Tongue sa edukasyon ay matatawag na isang desisyon ng kompromiso sa pagpaplanong pangwika. Tinanggap at ipinatupad ang isang inihaing proposal sa kongreso ngunit hindi lubos na tinanggap ang anim na taong pagpapatupad nito, bagkus tatlong taon lamang ang pagpapatupad nito o short exit na implementasyon. Ipinaliwanag ang hindi kasapatan ng short-exit sa *Primer on MTB-MLE* ni Nolasco (2015) ang hindi pagiging sapat ng short-exit program ng MTB-MLE at ang pagkakaroon ng hindi magandang epekto sa maagang paggamit ng pangalawang wika na sumasang-ayon sa sinasabi ng iba pang mga pag-aaral (UNESCO 2016:32; Skutnabb-Kangas, 2015; Thomas and Collier, 2017). Masasalamin na may pagkiling pa sa Ingles at hindi lubusang pagtanggap sa mga wikang umiiral bilang gamiting wikang panturo. Ayon nga sa UNESCO (2003):

Language endangerment may be the result of external forces such as military, economic, religious, cultural, or educational subjugation, or it may be caused by internal forces, such as a community’s negative attitude towards its own language [2].

Ang paglikha ng mas malaking oportunidad at espasyo sa isang wika sa isang komunidad ay naglalagay sa iba pang wika, lalo na sa maliliit na wika sa sitwasyon ng unti-unti nitong pagsasapanganib dahil mas pipiliin ng tagapagsalita ang wikang magbibigay sa kaniya ng trabaho, akses sa edukasyon at iba pang oportunidad na nakakabit sa wikang nilaanang ng mas malaking espasyo at oportunidad.

PAGLALAHAD AT PAGTALAKAY NG DATOS

Ang mga mag-aaral sa isang klasrum sa Pilipinas ay maaaring sabihin na nagmumula sa magkaibang kultural at lingguwistikong konteksto dahil sa pagiging multilingguwal ng bansa. Isang hamon ang pagbibigay ng akses sa akademikong talakayan

sa klasrum para sa isang guro lalo na kung may mga polisiya at gawi na nagbabalewala sa pantay na akses sa pantay at epektibong oportunidad ng pagkatuto.

Ang implementasyon ng MTB-MLE ay mula Grade 1 hanggang Grade 3, kasabay ng pagtuturo ng Ingles at Filipino bilang mga subjek. Pagdating sa Grade 4, ang wikang gagamitin sa pagtuturo ay Filipino at Ingles. Ito ay Early Exit Transitional Bilingual Education (Thomas and Collier, 2017). Ang implementasyon na ito ay subtractive bilingualism kung saan nawawalan ng karapatan ang mag-aaral na gamitin ang kaniyang unang wika sa talakayan

Sa pag-aaral na ito, nagkaroon ng pakikipanayam sa tatlong (30) guro mula Grade 1 hanggang Grade 3 sa isang pampublikong paaralan sa Oton. Kalahok sa pag-aaral na ito ang siyam na guro mula sa Grade 1, labing-isang guro mula sa Grade 2, at sampung guro mula sa Grade 3.

Ang Oton ay matatagpuan sa Timog na bahagi ng probinsiya ng Iloilo. Ito ay may layong 10.2 kilometro mula sa lungsod ng Iloilo at napalilibutan ng distrito ng Arevalo (silangan), Bayan ng Tigbauan (Kanluran), Bayan ng San Miguel (Hilaga), at bahagi ng Dagat ng Sulu sa Timog nito. Ang dalawang bayan na nakapalibot dito ay Kinaray-a/Karay-a ang pangunahing wika samantalang Hiligaynon o Ilonggo naman ang ginagamit sa Distrito ng Arevalo (salin mula sa Oton Socio-economic Profile 2018). Tinatawag na Ogtonganon sa kabuoan ang mga tao na nakatira sa Oton (The Municipal Profile). Sa pagtitiyak sa wikang ginagamit, Karay-a ang tawag sa taong ang unang wika ay Kinaray-a.

Kinaray-a at Hiligaynon ang mga pangunahing wika sa Oton. Dahil sa malaking melting pot ang lugar na ito ng Hiligaynon at Kinaray-a, may mga mag-aaral na ang unang wika ay Kinaray-a at mayroon namang mga mag-aaral na ang unang wika ay Hiligaynon. Walang polisiya o memorandum na nagtatakda kung ano ang opisyal na wika sa bayan ng Oton. Sa katunayan, wikang Hiligaynon ang ginagamit sa mga transaksyong panggobyerno ng mga empleyado sa munisipyo ayon sa isa sa mga respondent na may mataas na katungkulan sa munisipyo. Dagdag pa niya, ginagamit lamang ang Filipino kung ang kausap ay Tagalog o isang dayo, at sa mga pagbibigay ng mensahe o talumpati tuwing selebrasyon ng Buwan ng Wika.

Kapansin-pansin din ang mga label ng mga basurahan sa paligid ng munisipyo. Ito ay bunga ng sariling pagkukusa ng mga taong namamahala ng paglilinis, na isalin sa Hiligaynon

ang mga salitang Ingles (Biodegradable at Non-biodegradable) para maintindihan ito ng mga tao imbes na isulat ito sa Ingles.

Alinsunod sa MTB-MLE, ang ginagamit na midyum sa pagtuturo sa unang tatlong baitang ay ang Hiligaynon at itinuturo rin ito bilang Mother Tongue na subjek sa elementarya. Ang mga guro ng bawat subjek ay kinakailangang may kabatiran sa iba't ibang estratehiya sa pagtuturo ng wika na ang mga mag-aaral ay natututo ng nilalaman ng subjek mula sa isang guro na may kaalaman sa mga teknik sa pagtuturo ng pangalawang wika (Thomas and Collier 7). Sila ay lingguwistik resors at resors ng nilalaman ng Mother Tongue bilang subjek at sa kabuuang programa ng MTB-MLE. Sila rin ang gumagawa ng mga pagpapasiya sa aralin na bunga ng paniniwala at opinyon na isang politikal na hakbang din. Narito ang ilang opinyon ng mga guro tungkol sa pagpapatupad MTB-MLE:

“Actually Ma’am ang gusto namon, Ma’am, ang Mother Tongue daw ano lang siya bala, isa lang siya subject lang siya ya, tapos ang iban nga subject [sa] Filipino... Ingles ay galing ginhimo nila nga Hiligaynon.”

(Ang gusto namin, Ma’am, ang Mother Tongue ay isang subjek lang, tapos ang ibang subjek [sa] Filipino... Ingles kaya lang ginawa nilang Hiligaynon.)

“Tagapanayam: Positive ang [epeкто ng] Mother Tongue sa?”

(Positibo [ang epeкто] ng Mother Tongue sa?)

“Kapanayam: Sa class participation sang mga kabataan, sa ila comprehension. Sa amo lang na galing.”

(Sa partisipasyon sa klase ng mga bata, sa kanilang komprehensiyon. Doon nga lang.)

“Mas mayo ang Math himuon tani nga English. Kay sa Tinda wala may nagahambal nga mabakal ko sang itlog nga napulo kag lima ka napulo. Indi Unity, wala gid na ya. Useless ang Hiligaynon nga Math.”

(Mas mabuti na ituro na sa Ingles ang Math dahil sa tindahan hindi ka naman nagsasabi na “bibili ako ng itlog na napulo kag lima ka napulo. Hindi unity, wala talaga ‘yan. Walang silbi ang [paggamit ng] Hiligaynon sa Math.)

“Sa telling time namon [nga topic], wala kami naga-stick sa Hiligaynon kundi English.”

(Sa pagsasabi ng oras [na topic] namin, hindi kami gumagamit ng Hiligaynon, kundi Ingles.)

Kapuna-puna ang kawalan ng interes ng mga guro sa paggamit ng Hiligaynon sa ibang mga subjek maliban sa Mother Tongue na subjek at pagkiling sa paggamit ng Ingles. Isa sa maaaring salik nito ay ang kawalan ng pang-unawa ng mga guro kung bakit ginagamit ang Hiligaynon sa unang tatlong taon sa elementarya, at ang nakasanayan nang pagtuturo gamit ang Ingles bago ipinatupad ang MTB-MLE. Ang resistans ng mga guro sa isang programang pang-edukasyon ay magiging sagabal sa epektibong pagpapatupad nito dahil sila ang direktang nagpapatupad nito sa klasrum. Kapansin-pansin ang preperensiya nila sa paggamit ng Ingles lalo na sa Math partikular na sa pagbibilang.

Sa paaralan na pinagkuhanan ng datos, may mga mag-aaral na ang unang wika ay hindi Hiligaynon. Ilan sa mga pahayag ng mga guro sa pagkakaroon ng mag-aaral na hindi Hiligaynon ang unang wika at ang paggamit ng Hiligaynon sa klase ay ang sumusunod:

“May isa kami ka estudyante nga Cebuano, ginatudluan na siya nga daan sa balay niya mag-Hiligaynon.”

(Mayroon kaming mag-aaral na Cebuano, tinuturuan na siyang mag-Hiligaynon sa bahay pa lamang nila.)

“May mga estudyante kami nga Karay-a. Sila na ang naga-adjust mag-Hiligaynon.”
(May mga mag-aaral kami na Karay-a. Sila na ang nag-aadjust na mag-Hiligaynon)

“May Tagalog kami nga estudyante sang una, dasig man lang siya mag-adjust.”
(May Tagalog kami na mag-aaral dati, mabilis naman siyang mag-adjust.)

“One time may ari kami diri Muslim. Nagtransfer siya di. Teh nahimo siya non-reader eh. Kami mismo nga teacher, indi kabalo mag-Muslim. Attend lang siya ya.”
(Sa isang pagkakataon, nagkaroon kami ng mag-aaral na Muslim dito. Lumipat siya dito [galing Mindanao]. Naging non-reader siya. Kaming mismong mga guro ay hindi marunong mag-Muslim. Nag-a-attend lang siya [ng klase]).

Batay sa panayam, ang mga mag-aaral ang nag-a-adjust sa wikang ginagamit sa paaralan. Ipinapakita lamang nito na sila ang nalalagay sa alanganin dahil walang kakayahan ang mga guro na magsalita ng wikang ginagamit nila ngunit pinapagamit sila ng Hiligaynon dahil sa ito ang nakatakda sa polisiyang pang-edukasyon. Ang ganitong pangyayari ay lumilikha ng mas malaking espasyo sa Hiligaynon sa paaralan at nagiging marginalisado sa komunidad ng Hiligaynon ang kalagayan ng mga mag-aaral na may ibang unang wika, gayundin ang kalagayan ng mag-aaral na kailangan ding pag-aralan ang Hiligaynon bilang pangalawang wika sa usapin ng kapangyarihan sa loob ng klasrum. Sa ganitong kalagayan, hindi na Mother Tongue o unang wika ang ginagamit nila sa klasrum gaya ng nilalayon ng programang MTB-MLE. Narito pa ang isang kalagayan ng isang mag-aaral na hindi Hiligaynon ang unang wika at nag-aaral sa paaralan na Hiligaynon ang ginagamit na wikang panturo at bilang subjek na Mother Tongue:

Tagapanayam: May ara ba kaso nga ang bata English-Speaking?

Kapanayam: May ara man. Naghalin siya sa Saudi.

Tagapanayam: Naging non-reader man siya?

Kapanayam: Sa Hiligaynon....pero sa English makabasa man siya.

Tagapanayam: Kamusta ang performans sang bata? Naga-participate man siya?

Kapanayam: Wala. Naging indifferent siya kay ginakadlawan siya sang mga classmates siya. Siyempre wala na na namon natukso Ma'am kay bal-an namon matabo kadlawan lang siya. Ga-observe na lang kami kung paano namon ma-address [ang problema].

Tagapanayam: Wala man siya ga-recite sa English [nga klase]?

Kapanayam: Ga-recite siya sa English lang.

Tagapanayam: Ga-participate man siya [sa klase]?

Kapanayam: Sa English (class) lang.

Salin:

Tagapanayam: Mayroon bang kaso na ang mag-aaral ay English-speaking?

Kapanayam: Mayroon naman. Galing Saudi siya.

Tagapanayam: Naging non-reader siya?

Kapanayam: Sa Hiligaynon, pero sa Ingles nakakabasa naman siya.

Tagapanayam: Kumusta ang performans ng bata? Nakikilahok ba siya?

Kapanayam: Hindi. Naging indifferent siya dahil pinagtatawanan siya ng kaniyang mga kaklase. Natural, hindi na namin siya tinatanong sa klase dahil alam na namin na ang mangyayari ay pagtatawanan lang siya. Inooberbahan na lang namin kung paano masolusyonan [ang problema].

Tagapanayam: Hindi rin siya nagre-recite sa English [na klase]?

Kapanayam: Nagre-recite siya pero sa English (class) lang.

Tagapanayam: Nakikilahok ba siya [sa klase]?

Kapanayam: Sa English [na klase] lang.

Apektado ang atityud at performans ng mag-aaral sa klase dahil sa naging balakid ang midyum ng instruksiyon na hindi niya naintindihan. May kaso ng mag-aaral na ang unang wika ay Ingles at naging non-reader sa Hiligaynon o Mother Tongue na subjek, bukod pa rito, hindi siya nagsasalita sa klase, at pinagtatawanan sa klase dahil sa kaniyang pananalita. Narito pa ang ilang kaso ng mag-aaral na hindi Hiligaynon ang unang wika:

“May Muslim kami nga estudyante sang una. Wala siya gahambal sa klase, tapos wala man may makaintindi sa iya nga teacher kay indi man kami kabalo maghambal sang Muslim.”

(May Muslim kaming mag-aaral dati. Hindi siya nagsasalita sa klase, at wala rin naman nakaiintindi sa kaniyang guro dahil hindi naman kami marunong magsalita ng Muslim.)

“May Cebuano kami nga bata nga gina-Tagalog. Pero sa subjek nga Mother Tongue wala gid siya ya, dahil Hiligaynon.”

(May Cebuano kaming mag-aaral kaya Tinatagalog namin pero walang-wala talaga siya sa subjek na Mother Tongue dahil Hiligaynon.)

“Apektado ang performans sang bata [nga Cebuano] sa Mother Tongue nga subjek.”

(Apektado ang performans ng bata [na Cebuano] sa Mother Tongue na subjek.)

Ang wika ay ekspresyon ng mag-aaral. Bahagi ito ng kaniyang identidad at ng kaniyang indibidwalidad bilang isang mag-aaral na naglalahad ng sarili gamit ang awtentikong karanasan at bahagi doon ang unang wika. Ang mga mag-aaral na hindi makapagpapahayag ng kanilang sarili dahil sa sagabal sa paggamit sa wika ay nagkakaroon ng suliranin sa pagbabahagi ng kaniyang kaalaman sa klase maging ng pagproseso ng pagkatuto sa pamamagitan ng pagtatanong o paghingi ng kalinawan. Ang kaso ng mag-aaral na Muslim at mag-aaral na Cebuano ay nagpapakita ng isa sa mga suliranin at hamon ng polisiya na maaaring tingnan sa pagpapatupad nito, ang paggalaw ng pamilya mula sa isang lugar patungo sa isang lugar na iba ang wika sa kadahilanang ekonomik, politikal, o iba pa. Walang probisyon sa programa o DepEd Order ang nagtatakda ng isang malinaw na gawain o remedial program para sa mga ganitong kaso. Nagkakaroon din ng kalituhan sa pagkakaiba ng Filipino at Hiligaynon. Ang Filipino ay itinuturo na bilang subjek mula Grade 1. Mapupuna ito sa sumusunod na pahayag:

“Kung kis-a Filipino [ang subjek], gasabat sila [nga mga mag-aaral] sa Ilonggo. Hambal ko indi kita Ilonggo subong, dapat ma-Tagalog kita.”

(“Kung minsan Filipino [ang subjek], sumasagot sila [na mga mag-aaral] sa Ilonggo. Sabi ko, indi kita Ilonggo subong, dapat ma-Tagalog kita.”)

“Sa Mother Tongue, mas mahapos sa ila ang mag-explain kag maghambal sa English.”

(“Sa Mother Tongue, mas madali sa kanilang magpaliwanag at magsalita sa Ingles.”)

Sa kasong ito, nawawalan ng espasyo ang Filipino sa komunidad ng wikang Hiligaynon dahil hindi naman ito ginagamit

sa pakikipag-usap sa klase at sa labas ng klase. Tangang sa loob ng klasrum bilang isang asignatura na bahagi ng bridging ang papel nito, nalalagay sa alanganin kung gayon ang asignaturang ito pati na ang performans ng mag-aaral. Kung susuriin, walang papel na ginagampanan ang Filipino sa murang edad ng mga mag-aaral (Grade 1 hanggang Grade 3) dahil Hiligaynon ang komunidad at nasa Ingles ang pagpapaliwanag ng guro sa kanila ng mga bagay na hindi nila nauunawaan sa Hiligaynon. Hindi nila ito magagamit sa pakikipaglaro, o sa iba pang gawain na sakop lamang ng kanilang pagiging bata. May mga salita sa Filipino at Hiligaynon sa magkakatulad kagaya ng bata, baba, nganga, at marami pa. Bunga nito, laging nalilito ang mag-aaral kung alin ang Filipino, at alin ang Mother Tongue na salita. Ayon sa mga guro, ang MTB-MLE na polisiya ay nakaapekto nang malaki sa performans ng mag-aaral sa Filipino, mas nanaisin ng mga mag-aaral na gumamit ng Hiligaynon o Ingles sa klase. Sa kawalan ng espesipikong espasyo ng Filipino sa komunidad ng Hiligaynon, naiisantabi ang gamit nito. Bukod pa rito, bumaba ang performans ng mga mag-aaral sa Filipino:

“Naghubo ang mga scores sang mga bata sa Filipino.”

(Bumaba ang mga iskor ng mga mag-aaral sa Filipino.)

“Lain sa RBEC sang una na ginagamit ang Filipino sa HEKASI kag iban pa nga subject. Subong sa Filipino lang, tapos ang Mother Tongue ang ginagamit sa tanan nga subject tapos gulpi lang man madula sa Grade 4.”

(Iba sa RBEC dati na ang ginagamit ang Filipino sa HEKASI at iba pang mga subjek. Ngayon, sa Filipino lamang [ginagamit ang Filipino], pagkatapos ang Mother Tongue ang ginagamit sa lahat ng subjek tapos agad-agad namang mawawala sa Grade 4.)

Naiisantabi ang unang wika ng mga mag-aaral sa paaralan dahil kailangan nilang gumamit ng wikang hindi nila unang wika dahil ito ang ginagamit bilang wikang panturo at naging isa sa mga subjek nila. Ang Hiligaynon, ang dominanteng wika sa komunidad na pinagkuhanan ng datos, ay mas naging prominente at mas malawak ang saklaw sa Kinaray-a sa paaralan. Sa ganitong kaso, naipawalang-bisa rin ang totoong layunin ng polisiya, dagdag pa dito na marami sa mga kagamitang panturo na ginagamit ng mga mag-aaral at guro ay sa Kinaray-a nakasulat.

Tumataliwas kung gayon ito sa hangarin ng MTB-MLE na alisin ang hadlang o sagabal sa pag-unawa ng mga mag-aaral sa talakayan sa klasrum. Dinamiko ang wika at nakikiayon ito sa modernisasyon, kaya nagbabago ito sa paglipas ng panahon, at may mga katawagang hindi na ginagamit sa kasalukuyan at hindi na dapat ipilit pang ipagamit sa mga mag-aaral.

Ang nilalaman ng bawat aralin ay dapat itugma o iakma sa lokal na kaalaman at pangyayari para ang pag-aaral ay maging makabuluhan at makahulugan sa mga mag-aaral. Isa sa lumilitaw na problema ng mga guro sa programang MTB-MLE ay ang kakulangan sa sapat na training, kakulangan sa panturong materyal, at lokalisasyon at kontekstuwalisasyon ng mga aralin (Amparo 2016). Sa mga lugar na dalawang wika ang umiiral, magiging hamon sa guro o di kaya’y sagabal ang pagtuturo sa iisang wika. Maaaring pipiliin niya ang isa lamang sa dalawang wikang umiiral dahil maaaring hindi siya maalam sa isang wika. Ang ganitong patakaran ay lumilikha rin ng prestihiyo sa isang wika kompara sa isang wika at ito ay naging sanhi ng *minoritized bilingualism*. Malalagay rin ngayon sa alanganin ang pagkatuto ng ibang mag-aaral gayundin ang pagtataliwas sa hangarin ng programang MTB-MLE.

Ang pagtatakda ng polisiyang pangwika sa edukasyon na MTB-MLE ay naisakatuparan sa pamamagitan ng top-down na proseso. Sa nasyonal na lebel nahubog ang kautusan at ipinatupad pababa sa mga klasrum sa pamumuno ng Departamento ng Edukasyon. Ang MTB-MLE ay nasa early exit na model (hanggang Grade 3 ang paggamit ng Mother Tongue bilang midyum ng pagtuturo at pagtuturo ng Mother Tongue bilang subjek) sa kabila ng late exit na modelo (hanggang Grade 6) na unang panukala rito sa kongreso (Burton, 4). Inihayag din ni Dr. Ricardo Nolasco (2009) sa kaniyang aklat na *Primer on MTB-MLE* ang hindi magandang dulot ng short-exit program ng MTB-MLE. Kahit na nakalatang na ang mga resulta ng maraming pag-aaral hinggil sa short-exit program, ito pa rin ang kasalukuyang ipinapatupad ng DepEd [10].

Ang mga suliranin at mga hamon na nabanggit ay iilan lamang sa mga dapat pang pagtuunan ng pansin sa pagpapatupad ng MTB-MLE para isulong ang pantay na oportunidad sa lahat ng wika at sa mga mag-aaral na gumagamit nito. Ang isang polisiyang pangwika na hindi patas sa maliliit na wika ay maaaring lumikha ng mas malaking espasyo pa para sa malalaking wika habang maiiwan mapasuklob na lamang sa dominanteng wika ang maliliit na wika dahil sa prestihiyo at

oportunidad na dala ng mas dominanteng wika.

Ang pagpaplanong pangwika ay dapat nakaangkla sa ekolohiyang pangwika nang sa gayo'y masipat ang plano at maisa-isa ang mga hakbang para mapangalagaan ang dibersidad ng wika, mapagplanuhan ang mga alternatibo, at masolusyonan ang nakikinitang suliranin sa pamamagitan ng kolektibong pagsisikap, upang hindi maisantabi ang ibang wika.

KONGKLUSYON

Ang mga polisiyang pang-edukasyon at pangwika ay maaaring makapagpapayabong sa ekolohiya ng wika o maaaring makasira rin nito kapag hindi ito pinag-isipan at inebalweyt nang mabuti. Mahalagang analisisahin ang maaaring maging dulot ng polisiyang pangwika sa ekolohiya ng wika at sa tagapagsalita lalo na sa mga mag-aaral dahil ang mag-aaral dito ay nagbibigay-halaga sa sosyal at politikal na kaligiran ng pag-aaral at pagtuturo ng wika dahil sa kaugnayan ng wika sa isa't isa sa maraming aspekto (politikal, sosyal, pangkapaligiran, at iba pa). Isa pa sa mga dahilan na dapat pagtuonan ng pansin ang patakarang pangwika ay dahil malaki ang impluwensiya nito sa lingguwistikong ecosystem.

Ang polisiyang pangwika ay nagbibigay ng akses sa kapangyarihan, impluwensiya, at edukasyon sa wika at sa mga tagapagsalita nito. Ang pagtatalaga ng polisiyang pang-edukasyon ay magbibigay-daan sa pantay na akses sa edukasyon para sa lahat ng mag-aaral kung maayos na nailatag ang mga hakbang na susuporta sa lahat ng tagapagsalita hindi lang ng mayoryang wika kundi pati na rin ng maliliit na wika.

Sa ilalim ng Patakarang Bilingguwalismo ng bansa, naiangat ang kapangyarihan ng Filipino at Ingles bilang mga opisyal na wikang panturo. Ang papel ng mga rehiyonal na wika ay mga wikang pantulong lamang na nangangahulugang gagamitin lamang kung kinakailangan. Sa pagsasakategorya ng ekolohiya ng wika ni Wendel at Heinrich (150), isa ito sa pinakakatangian ng exploitation na ekolohiya ng wika. Hindi kakikitaan ng tiyak na katangian ng pagiging glocalizing na ekolohiya ng wika sa komunidad na kinabibilangan ng Hiligaynon. Wala pang estandardisadong ortograpiya ang wikang Hiligaynon, at may mga wika na sinisimulan pa lamang ang dokumentasyon.

Sa pagpapaunlad ng literasi sa Mother Tongue, ng Hiligaynon at iba pang wika, kinakailangan ng patuloy na pag-eebalweyt ng polisiyang MTB-MLE, pagbibigay-solusyon

sa mga isyu, at paglikha ng tiyak na espasyo na paggagamitan ng wika kung saan hindi kailangang mamili ng isang indibidwal ng wikang pahahalagahan dahil sa mas malawak na espasyo sa isang lipunan at mas maraming oportunidad na kaakibat nito kompara sa ibang wika.

Ang pagpapagamit ng Mother Tongue bilang wikang panturo ay nakatutulong sa mabilisang pagkatuto ng mag-aaral na pinatunayan ng maraming pag-aaral (Cummins, 1984; Thomas at Collier, 1992; Burton, 2013; Skutnabb-Tangas at Toukoomaa, 2015) at ang mga silid-aralan ay nakikita bilang pisikal, sosyal, at simbolikong mga kapaligiran kung saan nagaganap ang mental na proseso ng mga mag-aaral kasama ang mga pagkakataon ng muling pagbubuo ng estruktura at kahulugan ng wika (akin ang salin) (Van Lier 2008 in Hult 2013). Sa kalagayang nawawalan ang isang mag-aaral ng oportunidad sa akses sa kaalaman sa isang akademikong sitwasyon ay pagsasantabi rin sa kahalagahan ng pagiging pantay-pantay sa oportunidad at kalagayan ng mag-aaral.

Ang opisyal na pagtatalaga ng wikang panturo sa klasrum ay may tiyak na politikal na implikasyon sa edukasyon. Ayon kay Bourdieu (1991), ang wika ay bahagi ng kultural na kapital ng isang tao para mapabuti niya ang kaniyang sarili sa pamamagitan ng pagkatuto o akses sa kaalaman [18]. Ang kaalamang ito ang siyang gagamitin ng indibidwal para mapaangat ang kaniyang katayuan sa lipunan. Sa usapin ng wikang Cebuano, hindi nailagay sa pagpapasapanganib ang wika sa kadahilanang malaking wika ito na may libo-libong tagapagsalita at may matatag na estado bilang isang wika sa bansa. Sa kabilang banda, sa usapin ng mag-aaral na Cebuano at ng mga mag-aaral na maaaring ganito rin ang kalagayan sa ibang paaralan, ang nalagay sa pagsasapanganib ay ang katayuan ng isang indibidwal bilang isang mag-aaral. Nalalagay sa alanganin ang kaniyang pagkatuto dahil hindi niya maipahayag ang kaniyang opinyon, katanungan, pagkukurokuro, at ang sarili nang maayos, at hindi rin makapag-usap sa kaniyang mga kalaro (at ang mga kalaro ay may malaking input kagaya ng mga magulang sa usapin ng pagkatuto ng wika). Ang wika ang isa sa mga behikulo ng pagpapahayag ng mag-aaral ng kaniyang identidad, at sa mga ganitong kalagayan, hindi ito mabisang makakamit kapag wala siyang kakayahang magsalita ng wikang panturo. Ang polisiyang ito ay lumilikha ng oportunidad sa mga nabanggit na wikang opisyal na gamitin sa pagtuturo sa klasrum habang ang ibang mga wika ay

magsusumikap pang makipagkompetensiya sa mga ito sa larang ng edukasyon. Lumilikha ito ng kalamangan sa mga mag-aaral na nagsasalita ng mga nakatalang wika sa programa habang hindi pantay na oportunidad sa ibang mag-aaral na iba ang sinasalita o ang unang wika. Ang ganitong sitwasyon ay nakaaapekto sa performans ng mag-aaral at maaaring magdulot pa ng mas malaking pinsala sa kaniyang pagkatuto.

Sa kalagayan ng mga guro, batay sa naging panayam, naging isang suliranin sa pagpapatupad ng MTB-MLE ang kawalan ng sapat na training ng mga guro sa pagtuturo ng wika lalo na ng wikang Hiligaynon (Amparo 103-114). May mga bias din ang mga guro sa paggamit ng Hiligaynon bilang wikang panturo bunga ng kakulangan ng pang-unawa sa rasyonal kung bakit itinuturo ang Hiligaynon bilang subjek at paggamit nito bilang wikang panturo.

Ang pagpapatupad ng isang polisiyang pangwika lalo na sa edukasyon ay isang hamon at nakadepende sa lingguwistikong atityud ng tagapagtaguyod sa kanilang wika, sa pambansang wika, at sa Ingles. Maaaring mangyari na ang implementasyon ay tumataliwas sa talagang layunin ng polisiya kung ginagamit na wikang panturo ay Filipino o Ingles sa tunay na sitwasyon sa klasrum. Sa katunayan, ang isa sa mga pinakakaraniwang di-pagsunod sa polisiyang pangwika ay ang di-paggamit ng lokal na wika bilang midyum sa pagtuturo at pagbibigay-tuon sa malawakang paggamit ng internasyonal na wika sa klasrum (Trudell at Piper 7). Kung tutuusin, ang pagtatalaga ng pamahalaan ng isang polisiyang pangwika lamang para sa karapatan ng bata na matuto sa una niyang wika ay hindi sukatan kung talagang nabibigyan ng atensiyon ang pangangailangan ng mag-aaral sa usapin ng pag-aalis ng lingguwistikong sagabal pangwika sa pamamagitan ng paggamit ng kaniyang unang wika. Malaking gampanin pa rin kung paano iposisyon ang polisiya sa isang paaralan, at pang-alam sa lingguwistikong atityud ng mga stakeholder, at ng mga guro sa pagtingin sa kanilang sarili bilang lingguwistikong resors at bilang resors ng nilalaman sa asignatura.

Ang polisiyang pangwika ay nagsasalamin ng kabuoang layunin ng gobyerno o institusyon ngunit may mga pagkakataong ang mga layunin nito ay salungat sa pangangailangan ng komunidad sandig sa edukasyonal, ekonomik, at sosyal na salik. Sa usapin ng pagtatakda ng midyum panturo, mahalaga ang pag-alam sa lingguwistikong atityud ng komunidad, mga alternatibo sa pagpapatupad, at ekonomik na estado ng komunidad.

Ang pamamahala sa maykro lebel ng polisiyang pangwika ay tumutunggali sa nasyonal na polisiya na masasalamin sa pamamahala ng guro sa klasrum gamit ang wika na kanilang nakasanayan sa pagpapaliwanag, sa kasong ito ay Ingles, ng mga konseptong hindi nauunawaan ng mag-aaral. Ang pamamahala ng guro sa polisiya sa personal na paniniwala ay humuhulma sa aktuwal na pagpapatupad ng polisiya. Ito ay tiyak na halimbawa na ang maykro lebel ng pangangasiwa ng polisiyang pangwika ay parehong halaga ng papel ng maykro lebel na pangangasiwa sa pakikisangkot sa pagpapatupad ng plano, halimbawa na lamang ang makro lebel ng pangangasiwa sa paglalaan ng pondo at pangangasiwa sa batas, at ang maykro lebel ng pangangasiwa sa paggamit ng wika at pagsulong nito. Kung susuriing mabuti, nahuhulma ang polisiya ng Top-Down at Bottom-Down na proseso na nag-iimpluwensiya sa pagpapatupad ng polisiya. Ilan sa mga nakitang dahilan sa pagsasalungat sa polisiya ay ang kakulangan ng training ng mga guro sa paggamit ng Hiligaynon bilang midyum sa pagtuturo at pagtuturo nito bilang isang subjek, lingguwistikong atityud, at ekonomik na kondisyon. Ang pagbabanggaan ng layunin ng kabuuang layunin ng polisiya sa nayonal na lebel at ng layunin at lingguwistikong atityud ng guro ay lumilikha ng isang internal na polisiyang pangwika na maaaring (a) nagbibigay-solusyon sa problema ng polisiyang pangwika at umaangkla sa pangangailangan ng komunidad o (b) tumataliwas sa kabuuang polisiyang pangwika.

Sa pag-aaral na ito, makikita ang gamit ng Hiligaynon sa pakikipagtransaksiyon sa gobyerno, sa pagtuturo, at sa pakikipaglaro/pakikipagkapwa ng mga mag-aaral sa isa't isa kaya hindi nagsasapanganib sa Hiligaynon ang polisiyang pangwika na nakapaloob sa MTB-MLE. Masasalamin din ang espasyong ibinibigay sa Filipino para sa pakikipag-usap lamang sa mga dayo. Ingles naman ang ginagamit sa mga entrance exam sa mga paaralan sa hayksul at kolehiyo. Kung gayon, ang mga ganitong realidad ng paggamit ng wika ay dapat maisaalang-alang sa pagpapalano ng polisiyang pangwika sa edukasyon na tutugunan din ng espesipikong pagpapalano sa klasrum ng mga guro ng kanilang aralin.

Ang hindi pagbibigay-solusyon sa problema gaya ng tiyak na hakbang na gagawin para sa mga mag-aaral na dayo sa lugar ay maaaring magsanga sa marami pang problema (hindi pagkatuto ng mag-aaral, negatibong atityud sa isang wika) at maaaring maglikha ng norm ng

pagsasantabi sa ibang wika bilang midyum ng pagkatuto.

Ang MTB-MLE ay nagbukas ng oportunidad sa mga guro na aralin ang unang wika ng mag-aaral, at masuri ang gamit ng wika, sa kasong ito ay Hiligaynon. Lantad din ang positibong epekto ng paggamit ng unang wika sa pang-unawa at partisipasyon ng mag-aaral sa klase na siyang pinakamahalagang layunin ng edukasyon maliban na lamang sa iilang mag-aaral na lumipat sa isang bagong komunidad patungo sa isa na iba ang wikang sinasalita.

Habang hindi nalilining ang mga umiiral na wika upang magamit sa klasrum sa ilalim ng MTB-MLE, patuloy ang pagkalito ng mga mag-aaral sa wikang gagamitin nila, at kailangan nilang mamili minsan sa mga pagkakataong kailangan nilang gumamit ng isang partikular na wika. Magiging dahilan din ito ng diskriminasyon at pagkawala ng kumpiyansa at pag-aalinlangan sa paggamit ng wika ng tagapagsalita ng maliliit na wika. Dapat pangalagaan at paunlarin ang pagsulong ng paggamit ng mga wikang katutubo at ng unang wika bilang mga wikang panturo hindi lang ng paaralan mismo bagkus ng iba pang ahensiya ng gobyerno. Mahalagang unawain ang ekolohiya ng wika para mapamahalaang mabuti ang mga wika kundi man masolusyonan ang mga problemang humahamon sa estado ng mga ito.

Ang kamalayan sa ekolohiya ng wika ay gabay sa pagbuo ng mga polisiyang pangwika o sa pagsusuri sa epekto ng mga polisiya o programang pangwikang naipatupad sa mga wikang umiiral sa bansa para mas makagawa ng solusyon sa pangangalaga ng mga wika at makapamilya ng angkop na lapit sa pagpapalakas ng mga wika.

Iminumungkahing tingnan ang kalagayan ng mga maliliit na wika sa ilalim ng programang MTB-MLE. ♦

SANGGUNIAN

Mga Aklat

Bourdieu, Pierre. *Language and Symbolic Power*. United Kingdom: Polity Press, 1991.

Tollefson, James. "Language in Education." *Encyclopedia of Language and Education*. Ed. Nancy H. Hornberger. 2nd Ed. New York, USA: Springer, 2008. Limbag.

Nolasco, Ricardo. *21 Reasons Why Filipino Children Learn Better While Using Their Mother Tongue: A Primer on Mother Tongue-Based Multilingual Education (MLE) and Other Issues on Language and Learning in the Philippines*. Guro Formation Forum, University of the Philippines, January 2009.

Wolfram, Walt. *Language Death and Dying*. NP. <https://doi.org/10.1002/9780470756591.ch29>, 2008.

Spolsky, Bernard. *Language Management*. Cambridge University Press: 2009. Limbag.

Mga Artikulo at Journals

Ball, Jessica. *Enhancing learning of children from diverse language backgrounds: Mother-tongue-based bilingual or multilingual education in early childhood and early primary school years* (2010). Paper commissioned by UNESCO Basic Education Division, Paris. <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001869/186961e.pdf>. Web. 13 July 2015

Dumatog, R., and Diane Dekker. "First Language Education in Lubuagan, Northern Philippines." *Paper presented to the Conference on Language Development, Language Revitalization and Multilingual Education in Minority Communities in Asia, Bangkok, Thailand*. (November 6–8 2003). Web.

http://www.sil.org/asia/ldc/parallel_papers/dumatog_and_dekker.pdf. 23 September 2015.

Dumatog, R., and Diane Dekker. "First Language Education in Lubuagan, Northern Philippines." Paper presented to the Conference on Language Development, Language Revitalization and Multilingual Education in Minority Communities in Asia, Bangkok, Thailand. (November 6–8 2003).

Web. http://www.sil.org/asia/ldc/parallel_papers/dumatog_and_dekker.pdf. Web. 23 September 2015.

Heywood, Andrew. *Politics* (Fifth Edition). United Kingdom: Red Globe Press, 2019.

Kosonen, Kimmo and Catherine Young. "The Way Forward in Southeast Asia: General Recommendations". *Mother Tongue as a bridge of Language of Instruction: Policies and Experiences in Southeast Asia* (2009): 190-195.

Skutnabb-Kangas, Tove. *The Stakes: Linguistic Diversity, Linguistic Human Rights and Mother Tongue-Based Multilingual Education – or Linguistic Genocide, Crimes against Humanity and an Even Faster Destruction of Biodiversity and Our Planet*. Bamako International Forum on Multilingualism, Bamako, Mali, 19-21 January 2009. Limbag.

Sallabank, Julia. "Review on Attitudes to Endangered Languages: Identities and Policies by Julia Sallabank." *Language*, Volume 91 (4): 964-966. New York: Cambridge University Press, 2013. Pp. xvi, 271. ISBN 9781107050619. Web. https://www.linguisticsociety.org/sites/default/files/11_91.4Heinrich_0.pdf. 01 November 2018.

Janse, Mark. "Language Death and Language Maintenance Problems and Prospects." (ND). (NP)

Mga Dokumento mula sa Gobyerno

Office of the Municipal Planning and Development Coordinator. Municipality of Oton. *Oton Socio-economic Profile 2018*. Oton: Municipality of Oton, 2018. Print.
Municipality of Oton. *The Municipal Profile*. Oton: Municipality of Oton, ND. Print.

Mga Tesis

Amparo, Jonevee. *Ebalwasyon sa Paghahanda at Pagpapatupad ng Mother Tongue-Based Multilingual Education sa Iloilo City*. MA Thesis. University of the Philippines Diliman, 2016. Limbag.

Ausiku, Justus K. *An Evaluation of the Implementation of the Namibian Language-in-Education Policy in the Upper Primary*

Phase in Oshana Region. MA thesis. University of South Africa, 2010. Web.

Burton, Lisa. *Mother Tongue-Based Multilingual Education in the Philippines: Studying Top-Down Policy Implementation from the Bottom Up*. Diss. University of Minnesota, 2013. Web.

Young, Catherine. *Enablers and Constraints of an Effective and Sustainable Mother Tongue-Based Multilingual Education Policy in the Philippines*. Diss. Bangor University, 2011. Web.

Mga Sangguniang Elektroniko

Baldauf, Richard. "Rearticulating the Case of Micro Language Planning in a Language Ecology Context." *Language Planning in Local Contexts*. Ed. Anthony Liddicoat and Richard Baldauf. Great Britain: MTG Books Ltd, 2008. Web.

Collier, Virginia and Wayne P. Thomas. "School Effectiveness for Language Minority Students." George Mason University. 1997. <https://eric.ed.gov/?id=ED436087>. 23 July 2015. Web.

Heinrich, Patrick and John Wendel. "A Framework to Language Endangerment Dynamics: The Effects of Contact and Social Change on Language Ecologies and Language Diversity." *International Journal of the Sociology of Language*, (November 2012): pp 145-166. Web.

Jernudd, Björn H. and Jyotirindra Das Gupta. "Towards a Theory of Language Planning." *Can Language Be Planned: Sociolinguistic Theory for Developing Nations*, edited by Björn H. Jernudd and Joan Rubin, University of Hawai'i Press, (1971):185-204. JSTOR, www.jstor.org/stable/j.ctv9zckn9.15. Web. 16 July 2020.

Hult, F.M. "Ecology and Multilingual Education". In C. Chapelle (Gen. Ed.), *Encyclopedia of Applied Linguistics* Vol. 3 (2013): pp. 1835-1840. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2013. Web.

Liddicoat, Anthony J. "Language Planning and Language Ecology: A Current Issue on Language Planning." Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/233461119>. Web.

- Liddicoat, Anthony and Richard Baldauf. *Language Planning in Local Contexts*. Great Britain: MTG Books Ltd, 2008.
- Ouane, Adama and Glanz, Christine. "Optimizing Learning, Education and Publishing in Africa: The Language Factor." UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL). June 2011. Web.
- Tulloch, Shelly. "Preserving Dialects of an Endangered Language." *Language Planning in Local Contexts*. Ed. Anthony Liddicoat and Richard Baldauf. Great Britain: MTG Books Ltd, 2008. Web.
- Trudell, Barbara and Benjamin Piper. "Current Issues in Language Planning (2013): Whatever the law says: language policy implementation and early-grade literacy achievement in Kenya, Current Issues in Language Planning." DOI: 10.1080/14664208.2013.856985. Web.
- . Department Order DO 74, s. 2009: Institutionalizing Mother Tongue-Based Multilingual Education (MLE). <http://www.deped.gov.ph/orders/do-74-s-2009>.
- . Department Order 32, Series of 2012: Implementing Rules and Regulations of the Republic Act (R.A) 10157 Otherwise known as "The Kindergarten Education Act". http://ceap.org.ph/upload/download/201210/17141259891_1.pdf.
- . K to 12 Curriculum Guide for Mother Tongue. <https://www.deped.gov.ph/wp-content/uploads/2019/01/Mother-Tongue-CG.pdf>. Web. 19 September 2014.
- . Republic of the Philippines. "Republic Act 10533." *An Act Enhancing The Philippine Basic Education System by Strengthening Its Curriculum And Increasing The Number of Years For Basic Education, Appropriating Funds Therefor And For Other Purposes*. Senate and House of Representatives of the Philippines in Congress. July 2012. <https://www.officialgazette.gov.ph/2013/05/15/republic-act-no-10533/>. Web.
- . UNESCO. "Improving the Quality of Mother Tongue Based Literacy and learning: Case Studies from Asia, Africa and South America." UNESCO Asia and Pacific Regional Bureau for Education (2016). <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001777/177738e.pdf>. Web. 03 November 2014.
- . UNESCO. "Education in Multilingual World." *A Position Paper*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2003). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000129728>. 16 July 2020
- . UNESCO. "The Use of Vernaculars in Education." United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (1953). <http://unesdoc.unesco.org/images/0000/000028/002897EB.pdf>. 23 June 2013

Si JONEVEE B. AMPARO ay isang mananaliksik at kasalukuyang Katuwang na Propesor sa Unibersidad ng Pilipinas Visayas. Natapos niya ang kaniyang digring Bachelor in Secondary Education (major in Filipino) sa West Visayas State University, at ang kaniyang digring Master sa Arte (Filipino: Wika) sa Unibersidad ng Pilipinas Diliman. Ang kaniyang mga pananaliksik ay nakapokus sa polisiyang pang-wika, language education, lingguwistiks, lingguwistikong etnograpiya, multilingguwalismo, at kontekstuwalisasyon. Maaari siyang makontak sa jbamparo1@up.edu.ph.